888143 การสร้างแบบจำลองและ การโปรแกรมเชิงวัตถุ

พีระศักดิ์ เพียรประสิทธิ์

Outline

- ■constructors และ destructors
- information hiding
- สมาชิกแบบอาร์เรย์ภายในคลาส
- อาร์เรย์ของวัตถุ (object)
- ■หลักการสำคัญของ OOP
 - Encapsulation
 - Inheritance
 - Polymorphism
- คุณสมบัติ composition
- การค้นหาคลาส แอตทริบิวต์ เมธอด

Constructors

- Constructors มีไว้สำหรับการกำหนดค่าเริ่มต้นของสมาชิกใน class
- Constructors มี 2 ประเภท
 - Constructors แบบมี parameters
 - Constructors แบบไม่มี parameters (default constructor)
- •ชื่อของ constructor จะต้องเหมือนกันชื่อของ class
- constructor ไม่มีการคืนค่าข้อมูล

Constructors (ต่อ)

- -คลาสใดๆ สามารถมีได้มากกว่า 1 constructor
 - แต่ละ constructor จะมี parameter ไม่เหมือนกัน
- Constructors ถูกเรียกใช้งานอัตโนมัติเมื่อมีการสร้าง object
- Constructors execute automatically when a class object enters its scope
 - They cannot be called like other functions
 - Which constructor executes depends on the types of values passed to the class object when the class object is declared

คลาส Rectangle class Rectangle{ private: double width; double length; public : double getArea(){ return width * length; void setArea(double w, double l){ width = w; length = l;void print(){ cout << "Rectangle" << endl;</pre> cout << "width : " << width << endl;</pre>

}

};

cout << "length : " << length << endl;</pre>

โปรแกรมหลัก

ผลลัพธ์

```
Rectangle width: 0 length: 0 My rectangle have area: 12
```

```
เพิ่ม Constructors แบบไม่มี parameters
 class Rectangle{
     private:
         double width;
         double length;
     public:
         Rectangle(){
                                 Constructors แบบไม่มี parameters
              width = 0;
              length = 0;
         double getArea(){
              return width * length;
         void setArea(double w, double l){
              width = w;
              length = l;
         void print(){
              cout << "Rectangle" << endl;</pre>
              cout << "width : " << width << endl;</pre>
              cout << "length : " << length << endl;</pre>
```

```
เพิ่ม Constructors แบบมี parameters
```

```
class Rectangle{
    private:
        double width;
        double length;
    public :
        Rectangle(){
            width = 0;
             length = 0;
        }
        Rectangle(double w, double l){
                                             Constructors
            width = w;
            length = l;
                                             แบบมี parameters
        }
        double getArea(){
             return width * length;
        }
        void setArea(double w, double l){
            width = w;
             length = l;
```

```
โปรแกรมหลัก
```

```
int main()
                                    เรียกใช้งาน constructor แบบไม่มี parameter
    Rectangle myRectangle;
    myRectangle.print();
    Rectangle yourRectangle(2,3);
                                         เรียกใช้งาน constructor แบบมี parameter
    yourRectangle.print();
    return 0;
}
  ผลลัพธ์
  Rectangle
  width: 0
  length: 0
```

Rectangle width: 2 length: 3

การใช้งาน Constructor

- constructor จะทำงานอัตโนมัติเมื่อมีการประกาศตัวแปรอ็อบเจกต์
- ตัวอย่างการเรียกใช้ default constructor อัตโนมัติ

className classObjectName;

■เช่น Rectangle myRectangle;

การใช้งาน Constructor แบบมี Parameters

■รูปแบบ syntax

```
className classObjectName(argument1, argument2, ...);
```

•จำนวนของ argument และชนิดข้อมูล จะต้องตรงกับ formal parameters (ตามลำดับ)

ข้อควรระวังเกี่ยวกับ constructor

- ■ถ้า class ไม่มี constructor
 - C++ จะมี default constructor ให้อัตโนมัติ แต่ไม่มีการกำหนดค่าเริ่มต้น ให้กับสมาชิก
- ถ้า class มี constructor แบบมี parameter แต่ไม่ได้สร้าง default constructor
 - C++ ไม่สร้าง default constructor

Destructors

- Destructors are functions without any type
- •ชื่อของ destructor ขึ้นด้วย '~' และตามด้วยชื่อ class
- ตัวอย่าง

~Rectangle();

- หนึ่ง class มีได้เพียง 1 destructor
- destructor ไม่มี parameters
- Destructor ทำงานอัตโนมัติเมื่ออ็อบเจกต์นั้นๆ สิ้นสุดการทำงาน หรือ ออกนอกขอบเขตการทำงาน

ตัวอย่าง Destructor

```
class Rectangle{
    private:
        double width;
        double length;
    public :
        Rectangle(){
             width = 0;
             length = 0;
        }
        Rectangle(double w, double l){
             width = w;
             length = l;
        }
        ~Rectangle(){
             cout << "Destroy Rectangle" << endl;</pre>
        }
};
```

ตัวอย่างการเพิ่มเมธอด

- เนื่องจากตัวดำเนินการเปรียบเทียบ == ไม่สามารถใช้งานได้นั้น
- เราสามารถเพิ่มเมธอดดังนี้

```
bool isEqual(Rectangle param){
     if(width == param.getWidth() && length ==
param.getLength())
         return true;
     else
         return false;
double getLength(){
   return length;
double getWidth(){
   return width;
```

ตัวอย่างการเรียกใช้งานในโปรแกรมหลัก

คุณสมบัติการซ่อนข้อมูล

- Information hiding: การซ่อน/ปิดบัง รายละเอียดของวิธีการ ดำเนินการกับข้อมูล
- Interface (header) file: ข้อกำหนดของคลาส
- Implementation file: รายละเอียดการทำงาน
- -ในไฟล์ header ประกอบด้วย function prototypes และคอมเม้นที่ บรรยายถึงฟังก์ชันการทำงาน
- -ให้เขียนอธิบายถึง preconditions และ postconditions

คุณสมบัติการซ่อนข้อมูล (ต่อ)

- ■ไฟล์ header จะมีนามสกุลเป็น .h
- ■ไฟล์ Implementation จะมีนามสกุลเป็น .cpp
- ไฟล์ Implementation จะต้องทำการ include header file ด้วย คำสั่ง include
- การใช้งานคำสั่ง include
 - หากเป็นไฟล์ header ที่ผู้ใช้งานสร้างเอง ให้ใช้เครื่องหมาย double quotes (") ครอบชื่อไฟล์ เช่น "myclass.h"
 - หากเป็นไฟล์ header ของระบบ (ไลบรารีของระบบที่มีอยู่แล้ว) ให้ใช้
 เครื่องหมาย angular brackets (<>) ครอบชื่อไลบรารี เช่น <iostream>

Rectangle.h

```
#include <iostream>
using namespace std;
class Rectangle{
    private:
        double width;
        double length;
    public :
        Rectangle();
        Rectangle(double w, double l);
        ~Rectangle();
        double getArea();
        void setArea(double w, double l);
        void print();
};
```

Rectangle.cpp

```
#include "Rectangle.h"
Rectangle::Rectangle(){
    width = 0;
    length = 0;
}
Rectangle::Rectangle(double w, double l){
    width = w;
    length = l;
}
Rectangle::~Rectangle(){
    cout << "Destroy Rectangle" << endl;
}</pre>
```

Rectangle.cpp (ต่อ)

```
double Rectangle::getArea(){
    return width * length;
}
void Rectangle::setArea(double w, double l){
    width = w;
    length = l;
}
void Rectangle::print(){
    cout << "Rectangle" << endl;
    cout << "width : " << width << endl;
    cout << "length : " << length << endl;
}</pre>
```

การแยกไฟล์ .h และ .cpp

- ■การนิยามคลาสในไฟล์ .h
 - •ทุก contructor และทุก method ต้องปิดท้ายด้วยเครื่องหมาย ;
- ■การ implement ไฟล์ .cpp
 - ■เรียกใช้งาน #include "ชื่อไฟล์.h"
- ■สำหรับ constructor
 - ชื่อคลาส :: ชื่อคอนสตักเตอร์ ()
- ■สำหรับ method
 - การคืนค่า ชื่อคลาส :: ชื่อเมธอด ()
- เครื่องหมาย :: เรียกว่า Scope resolution operator

สมาชิกแบบอาร์เรย์ภายในคลาส

- Isาสามารถกำหนด attribute ของคลาสให้เป็นแบบอาร์เรย์ได้
- -ในการเข้าถึงอาร์เรย์แต่ละตัวนั้นยังคงใช้เครื่องหมาย [] ในการระบุตำแหน่งที่ต้องการจะเข้าถึงข้อมูล
- ■ข้อควรระวัง
 - ควรกำหนดค่าเริ่มต้นให้กับทุกๆ สมาชิกในอาร์เรย์ผ่าน constructor มิฉะนั้น ค่าของอาร์เรย์อาจเป็นค่าใดๆ ในหน่วยความจำขณะนั้น

ตัวอย่างคลาสนักเรียน

- นักเรียนแต่ละคน มี ชื่อ สกุล
- มีคะแนนสอบกลางภาค 40%
- -มีคะแนนสอบปลายภาค 40%
- -มีคะแนนเก็บ (การบ้าน) 20%
 - การบ้านมีทั้งหมด 5 ครั้งๆ ละ 10 คะแนน

จงคำนวณเกรดและแสดงค่า

ตัวอย่างข้อมูล

- นักเรียนชื่อว่า Jame Wattson
- ส่งการบ้านทั้ง 5 ครั้ง มีคะแนนดังนี้ 10, 8, 7, 5, 10 = 40
- คะแนนการบ้าน = 20/50*40 = 16 คะแนน
- สอบกลางภาค ได้คะแนน 30 คะแนน
- สอบปลายภาค ได้คะแนน 20 คะแนน
- รวมคะแนน 66 คะแนน
- ■เกรด C

```
#include <iostream>
#include <string>
using namespace std;
class Student{
    private:
       string firstname;
       string lastname;
       float mid_score;
       float final_score;
       float hw_score[5];
       float sumScore();
    public:
       Student();
       Student(string first, string last);
       void setMidScore(float mid);
       void setFinScore(float fin);
       void setHW(float score, int no);
       char calculateGrade();
```

```
#include "Student.h"
Student::Student(){
    firstname = "";
    lastname = "";
    for(int i = 0; i < 5; i++)
        hw_score[i] = 0;
Student::Student(string first, string last){
    firstname = first;
    lastname = last;
    for(int i = 0; i < 5; i++)
        hw_score[i] = 0;
void Student::setMidScore(float mid){
    mid score = mid;
void Student::setFinScore(float fin){
    final_score = fin;
}
void Student::setHW(float score, int no){
    hw_score[no] = score;
```

```
char Student::calculateGrade(){
    float sum = sumScore();
    if(sum > 80){
        return 'A';
    else if(sum > 70)
        return 'B';
    else if(sum > 60)
        return 'C';
    else if(sum > 50){
        return 'D';
    }else{
        return 'F';
float Student::sumScore(){
    float sumhw = 0;
    for(int i = 0; i < 5; i++){
        sumhw += hw_score[i];
    float sum = mid_score + final_score + (20.0/50.0*sumhw);
    return sum;
```

```
#include "Student.h"
int main(){
    Student jame("Jame","Wattson");
    // Set Homework score
    jame.setHW(10,0);
    jame.setHW(8,1);
    jame.setHW(7,2);
    jame.setHW(5,3);
    jame.setHW(10,4);
    jame.setMidScore(30);
    jame.setFinScore(20);
    cout << "Jame has grade : " <<</pre>
jame.calculateGrade() << endl;</pre>
    return 0;
}
```

Jame has grade : C

อาร์เรย์ของวัตถุ

- -ในการสร้างอาร์เรย์ของวัตถุ ก็คล้ายกับการสร้างตัวแปรอารเรย์ปกติ ก็ คือ
 - dataType arrayName[intExp];
 - ■ชื่อคลาส ตัวแปร[intExp]
 - ■โดยที่ intExp เป็นตัวเลข (interger) จำนวนเต็มบวก
- "เช่น Student students[10]; เป็นการสร้างวัตถุที่ชื่อว่า students จำนวน 10 ตัวโดยที่มีแม่แบบมาจากคลาส Student

อาร์เรย์ของวัตถุ

- ตัวแปรอาร์เรย์ของวัตถุ แต่ละตัวมีข้อมูล (attribute) เป็นของตนเอง
- ตัวแปรอาร์เรย์ของวัตถุ แต่ละตัวมีเมธอด (method) ที่สามารถเรียกใช้
 งานได้เหมือนเดิม
- -วิธีการเข้าถึงข้อมูลหรือเรียกใช้เมธอดจะต้องอ้างอิงหมายเลขลำดับของ วัตถุนั้น เช่น
 - students[2].firstName
 - students[2].getFirstName()

หลักการสำคัญของ OOP

- Information hiding คือ ซ่อนรายละเอียดการทำงานของเมธอดที่ เกี่ยวข้องกับข้อมูล (attribute) และไม่ให้อ็อบเจกต์อื่นๆสามารถที่จะเข้า ไปแก้ไขข้อมูลได้โดยตรง
- Encapsulation คือ การรวมข้อมูล (attribute) และพฤติกรรม (method) ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกัน และทำงานร่วมกันเอาไว้ใน object หนึ่งๆ (combine data and operations on data in a single unit)
- Inheritance คือ การสร้างแม่แบบใหม่ (Class) ใหม่จากแม่แบบที่มีอยู่แล้ว (create new objects from existing objects) ดังนั้น Object ที่สร้างจาก แม่แบบใหม่ จะมี attribute และ method จากคลาสแม่แบบเดิม
- Polymorphism คือ การพ้องรูป การมีหลายรูปแบบ (the ability to use the same expression to denote different operations)

ความสัมพันธ์ระหว่างคลาส

- ความสัมพันธ์ระหว่าง class 2 class นั้น
 - Inheritance ("is-a" relationship)
 - Composition ("has-a" relationship)

ความสัมพันธ์ระหว่างคลาส

- ความสัมพันธ์ระหว่างคลาส 2 คลาสนั้น
 - ความสัมพันธ์แบบ has-a คือ การสร้างคลาสใหม่โดยที่มีคลาสอื่น
 เป็นส่วนประกอบ เช่น
 - รถยนต์มีเครื่องยนต์เป็นส่วนประกอบอยู่ภายใน
 - นกมีปีกเป็นส่วนประกอบ
 - ความสัมพันธ์แบบ is-a คือ การที่เราสร้างคลาสใหม่ขึ้นจากคลาสที่ อยู่แล้ว (คลาสที่สร้างขึ้นมาใหม่นั้นจะมีคุณสมบัติจากคลาสเดิมทุก ประการ) เช่น
 - พนักงานทุกคนเป็นมนุษย์
 - นกเป็นสัตว์

Inheritance

- Inheritance เป็นความสัมพันธ์แบบ "is-a"
 - เช่น พนักงานทุกคนเป็นมนุษย์
- Inheritance เป็นวิธีการหนึ่งที่ให้เราสร้าง Class ใหม่จาก Class ที่มีอยู่ แล้วได้
 - คลาสที่สร้างใหม่เรียกว่า derived classes
 - คลาสที่มีอยู่แล้วเรียกว่า base classes
- Derived classes ถ่ายทอดคุณสมบัติจาก base classes

Inheritance (ต่อ)

- Inheritance คือการถ่ายทอดข้อมูล (ซึ่งก็คือ attribute และ method) จากคลาสลำดับที่สูงกว่า (base class) ไปยังคลาสลำดับที่ต่ำกว่า (Derived Class)
- •โดยที่ Derived class นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงหรือแทนที่ข้อมูล (override) ที่ได้รับการถ่ายทอดมานั้นได้ เช่น
 - คลาสพนักงาน จะประกอบด้วย attribute ชื่อ/รหัสประจำตัวพนักงาน
 - คลาสหมอ จะประกอบด้วย ชื่อ/รหัสประจำตัวพนักงาน/สาขาที่เชี่ยวชาญ

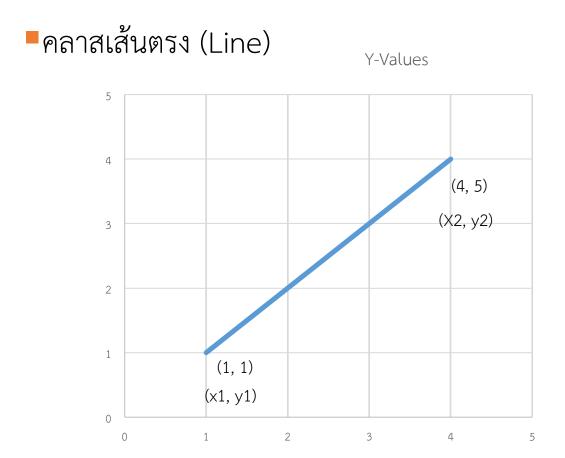
นิยามคำศัพท์

คำศัพท์	ความหมาย	คำเหมือน
base class	คลาสต้นแบบ	super class parent class คลาสแม่
Derived class	คลาสที่สืบทอด คุณลักษณะและ พฤติกรรมมาจาก คลาสแม่	Subclass คลาสลูก

คุณสมบัติประกอบ (Composition)

- •คุณสมบัติประกอบ (Composition) เป็นการนำ Class ที่มีอยู่เดิมมาใช้ งาน โดยกำหนดเป็น attribute ของ Class ที่จะทำการสร้างขึ้นมาใหม่
- Composition เป็นความสัมพันธ์แบบ "has-a"
 - เช่น คลาสรถยนต์ ประกอบด้วย คลาสเครื่องยนต์ คลาสตัวถัง คลาสล้อรถ
- ตัวแปรพารามิเตอร์ของวัตถุ (object) ที่ถูกส่งไปยังคอนสตรัคเตอร์
 (constructor) ของนั้นจะถูกระบุในนิยามของคลาสที่สร้างขึ้นใหม่ด้วย

ตัวอย่าง

ตัวอย่างคลาสเส้นตรง

- ■อาจจะประกอบด้วย x1, y1, x2, y2
- •อาจจะประกอบด้วย จุดเริ่มต้น (x1, y1) และจุดสิ้นสุด (x2, y2)

ตัวอย่าง คลาสรถยนต์

- รถยนต์ประกอบด้วย
 - ื่ล้อ
 - **■**ประตู
 - เครื่องยนต์

ตัวอย่าง คลาสบุคคล

- •ทุกๆ คนต่างมีวันเกิด
- ■คลาส วัน (DateType)
 - มีข้อมูล วัน เดือน ปี
- คลาสบุคคล (PersonType)
 - -มีข้อมูล ชื่อ นามสกุล
- คลาสข้อมูลบุคคล PersonalInfo ประกอบด้วย
 - ■หมายเลข ID
 - •ชื่อ นามสกุล
 - วันเกิด

```
private:
    int dMonth; //variable to store the month
    int dDay; //variable to store the day
    int dYear; //variable to store the year
};
```

```
dateType

-dMonth: int
-dDay: int
-dYear: int

+setDate(int, int, int): void
+getDay() const: int
+getMonth() const: int
+getYear() const: int
+printDate() const: void
+dateType(int = 1, int = 1, int = 1900)
```

FIGURE 13-7 UML class diagram of the class dateType

FIGURE 13-8 UML class diagram of the class personalInfo and composition (aggregation)

```
void personalInfo::setpersonalInfo(string first, string last,
                          int month, int day, int year, int ID)
    name.setName(first,last);
    bDay.setDate (month, day, year);
    personID = ID;
}
void personalInfo::printpersonalInfo() const
    name.print();
    cout << "'s date of birth is ";
    bDay.printDate();
    cout << endl;
    cout << "and personal ID is " << personID;
}
personalInfo::personalInfo(string first, string last, int month,
                           int day, int year, int ID)
         : name(first, last), bDay(month, day, year)
   personID = ID;
```

- Object ของ Class จะถูกสร้างตามลำดับ
 - ตามลำดับที่ประกาศใน Class
 - ไม่ใช่ตามลำดับที่เรียงกันใน constructor

การออกแบบเชิงวัตถุและการโปรแกรมเชิงวัตถุ (Object-Oriented Design and Object-Oriented Programming)

- หลักการพื้นฐานของการออกแบบเชิงวัตถุมีดังนี้
 - Encapsulation การรวมข้อมูล (attribute) และพฤติกรรม (method) ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกันเข้าไว้ด้วยกัน
 - Inheritance การสร้างคลาสใหม่จากคลาสที่มีอยู่แล้ว
 - Polymorphism การพ้องรูป การมีหลายรูปแบบ (ความสามารถใน การเรียกใช้ชื่อเดียวกันแต่ในการทำงานนั้นมีความแตกต่างกัน)
 - รายละเอียดของต่างๆ จะกล่าวในหัวข้อถัดไป

- -<u>วิธีการค้นหาคลาส</u>: เริ่มต้นทำการวิเคราะห์ปัญหาแล้วทำการค้นหาคำนาม (nouns) และคำกริยา (verbs)
 - ■คำนาม -> คลาส
 - คำกริยา -> เมธอด (พฤติกรรมของคลาส)
- สมมติว่าเราต้องการที่จะเขียนโปรแกรมที่คำนวณและพิมพ์ปริมาณและ พื้นที่ผิวของรูปทรงกระบอก

- เราเขียนบรรยายเพื่อวิเคราะห์ปัญหาได้ดังนี้
 - ■เขียน**โปรแกรม**ที่<u>รับข้อมูล</u>ขนาดของรูปทรงกระบอกและ<u>คำนวณ</u>แล้วทำการ พิมพ์พื้นที่ผิวและปริมาตร
 - Write a program to <u>input</u> the dimensions of a cylinder and <u>calculate</u> and <u>print</u> the surface area and volume
 - คำนาม คือ คำที่เป็นตัวพิมพ์หนา และ คำกริยา คือ คำที่ขีดเส้นใต้
 - จากรายการด้านบนเราจะได้รูปทรงกระบอก (cylinder) เป็นคลาส และสร้าง วัตถุ (object) ได้หลายขนาด

- •คำนามที่มีลักษณะเฉพาะของรูปทรงกระบอก ให้กำหนดเป็น attribute
 - ■ขนาด (Dimensions)
 - •พื้นที่ผิว (Surface area)
 - ■ปริมาตร (Volume)
- หลังจากระบุคลาสและระบุข้อมูล (attribute) ภายในคลาสแล้ว
 - •ทำการกำหนดเมธอด (Operations) ที่วัตถุนั้นสามารถทำได้
 - ระบุว่าข้อมูล (attribute) ที่จำเป็นต้องมีในคลาส

- นำคำกริยาจากรายการมากำหนดเป็นเมธอด
- สำหรับคลาสรูปทรงกระบอก
 - ระบุเมธอด
 - นำเข้าข้อมูล (Input)
 - คำนวณ (Calculate)
 - พิมพ์ (Print)
 - ขนาด (Dimensions) เป็นส่วนจำเป็นของคลาสรูปทรงกระบอก แต่ พื้นที่ผิว (Surface area) และ ปริมาณ (Volume) สามารถคำนวณได้

ขนาด (Dimensions) ที่เป็นส่วนจำเป็นของคลาสรูปทรงกระบอก

- ศูนย์กลางของฐาน ความยาวรัศมี และความสูงของรูปทรงกระบอก เป็นคุณลักษณะเฉพาะ ของขนาด (dimensions)
- The center of the base, radius of the base, and height of the cylinder are the characteristics of the dimensions
- เมธอดคำนวณ (Calculate)
 - แมธอด cylinderSurfaceArea สำหรับคำนวณหาพื้นที่ผิว (Surface area)
 - เมธอด cylinderVolume สำหรับคำนวณหาปริมาตร (Volume)
- เมธอด Print สำหรับแสดงค่าพื้นที่ผิวและปริมาตรออกทางจอภาพ

-วิธีการค้นหาคลาสและเมธอด จากคำนามและคำกริยา จากคำอธิบาย ปัญหา (descriptions to the problem) เป็นเพียงเทคนิคหนึ่งที่ใช้ใน การค้นหาเท่านั้น ยังคงมีวิธีการอื่นๆ ที่ใช้ในการค้นหาคลาส (ในรายวิชา ที่สูงขึ้น)

สรุป

- ความสัมพันธ์ระหว่างคลาส
 - Has-a
 - ■Is-a
- Composition เป็นความสัมพันธ์แบบ "has-a"
- คุณสมบัติ composition
 - aมาชิกของคลาส (attribute) เป็นอ็อบเจกต์ที่สร้างมาจากคลาสอื่น
 - •อ็อบเจกต์ที่เป็นสมาชิกของคลาส จะถูกกำหนดการเรียกใช้งาน constructor ในนิยามของ constructor ของคลาสที่สร้างใหม่

สรุป

- หลักการพื้นฐานของการวิเคราะห์โปรแกรมเชิงวัตถุ
 - Encapsulation
 - Inheritance
 - Polymorphism
- การค้นหาคลาส
 - บรรยายปัญหา
 - ระบุคลาส จาก คำนาม
 - ระบบเมธอดจาก คำกริยา

เอกสารอ้างอิง

C++ Programming: Program Design Including Data Structures, D.S. Malik